

youth of today - screen speech, screen culture took on the mission of the latest media and shapers of culture.

Key words: screen speech, screen culture, artistic governmental culture, television, youth.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2013 р.

Прийнято до друку 31.05.2013 р.

Рецензент: к. філ. н., доцент Шелупахіна Т. В.

УДК [378.015.311:78:378.09:37(043.3)]

О. Б. Дрепіна

**ТВОРЧЕ СПІЛКУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ДІЯЛЬНОСТІ
МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ
ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО
САМОВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ**

Динамічний розвиток сучасного суспільства детермінує зростання попиту на компетентних фахівців з високим рівнем загальної, професійної, естетичної культури, здатних до неперервного особистісно-професійного самовиховання, самовдосконалення. Однією з необхідних умов безперервного гармонійного розвитку майбутніх педагогів є естетичне самовиховання студентів. Гуманістична спрямованість сучасної системи освіти вимагає внесення комунікативно-діяльнісного компонента в естетичне самовиховання майбутнього музиканта-педагога, удаючись до радикальної зміни педагогічних поглядів, зокрема, тих, що стосуються творчого спілкування студентів у колективній діяльності та його ролі у вихованні й самовихованні особистості.

Вітчизняна психологічна наука, керуючись принципом органічної єдності спілкування й діяльності, дозволяє стверджувати, що за допомогою спілкування діяльність і організовується, і збагачується, в ній виникають нові зв'язки й відносини між людьми. У спілкуванні здійснюються раціональний, емоційний, вольовий взаємовплив індивідів, виявляється й формується спільність настроїв, думок, поглядів, досягається взаєморозуміння, здійснюється передання й засвоєння манер, стилю поведінки, зростає згуртованість і солідарність. Спілкуючись з іншими людьми, аналізуючи їх ставлення до себе, людина виявляє потребу в самовдосконаленні й реалізує цю потребу в процесі самовиховання [3, с. 239, 312].

Спілкування в процесі музично-естетичної діяльності ми розглядаємо як один із чинників гуманізації, естетизації життя студентської молоді, розширення діапазону її духовних проявів, підйому соціальної, самовиховної активності. Однією з найбільш ефективних

умов естетичного самовиховання є залучення особистості до участі в колективному музичному виконанні, до концертно-театрального життя, до творчого освоєння музично-естетичних цінностей у їх жанровій і стильовій різноманітності. Особливого сенсу набуває в цьому контексті проблема естетичного самовиховання студентів музично-педагогічних і споріднених культурно-мистецьких спеціальностей, за допомогою активної взаємодії їх як учасників діяльності музично-виконавських колективів, яка може бути як частиною навчально-виховного процесу, так і одним із видів позанавчальної діяльності.

Питанням створення особливого естетично-творчого середовища та організації процесу естетичного виховання у навчальному закладі присвячено роботи Т. Зюзіної, Л. Левчук, Г. Падалки, Л. Печко, О. Рудницької, Р. Тельчарової, В. Шадрикова, Г. Шевченко. На межі третього тисячоліття ці питання стали предметом дослідження сучасних науковців у галузі естетичного виховання й самовиховання майбутніх педагогів (М. Абдугулов, О. Глузман, В. Дряпіка, К. Завалко, О. Командишко, О. Кучерявий, Я. Сопіна, І. Сташевська, С. Федоріщева, І. Федь, В. Швирка, Г. Шевченко). На важливості естетичного складника у процесі професійної підготовки майбутніх учителів наголошують автори дисертаційних робіт останніх років (Г. Дегтяр, А. Калініченко, В. Луценко, І. Мусаєва, А. Поляков, І. Серєда, І. Шайдур, Т. Шестакова, І. Шиманович та ін.).

Мета статті полягає в розгляді проблеми активізації естетичного самовиховання студентів під впливом творчого спілкування в процесі діяльності музично-виконавського колективу; в обґрунтуванні значущості внесення комунікативно-діяльнісного компонента в естетичне самовиховання майбутнього музиканта-педагога, у пошуку шляхів підвищення ефективності й результативності естетичного самовиховання в умовах навчально-виховного процесу педагогічного університету.

Творче спілкування за допомогою мистецтва є однією зі сторін процесу художньої комунікації, при якому відбувається активне привласнення людиною художніх і культурних цінностей, формуються естетичні потреби й здатність до естетичної діяльності, естетичні ідеали. У процесі такого художньо-діяльного творчого спілкування спостерігається зворотний зв'язок, коли, з одного боку, індивід формує своє мислення, естетичний смак, засвоюючи певний набір художніх цінностей, переданих йому суспільством, а з іншого – кожен член соціального колективу здійснює своєю діяльністю вплив на всіх індивідів і через них на суспільство в цілому [5, с.154].

У процесі діяльності музично-виконавського колективу формується особливий тип міжособистісних стосунків між її учасниками, для яких характерним є високий рівень згуртованості й референтності колективу; колективістська ідентифікація й самовизначення; об'єктивність у прийнятті відповідальності та ціннісно-орієнтаційна

єдність, емпатія; опосередкованість міжособистісних стосунків суспільно цінним та особистісно значимим змістом спільної естетичної діяльності в поєднанні з толерантним ставленням до індивідуальних естетично-інтенціональних проявів кожного; взаємозалежність учасників, сенсомоторна узгодженість під час виконання ними спільних дій.

Процес активізації естетичного самовиховання як одного з компонентів становлення особистості характеризується дією таких соціально-психологічних механізмів: психічного „зараження” на рівні психофізіологічного міжособистісно-групового контакту; наслідування як відтворення суб'єктом у перетвореному вигляді певних зовнішніх рис, зразків поведінки, манер, вчинків і т. п.; механізму ідентифікації як постановки суб'єктом себе на місце іншої людини через поглиблення в її внутрішній світ.

Основною метою творчого спілкування в процесі колективної музично-виконавської діяльності є, на наш погляд, спільний пошук художньо-естетичної значущості й особистісного змісту музичних творів, які сприймаються й виконуються учасниками процесу, спонукаючи їх до естетичного самозбагачення й самозростання. Визначення цієї мети й забезпечення умов її досягнення вимагає від керівника володіння методом художньо-сміслової організації діяльності музично-виконавського колективу.

Опосередковане творче спілкування створює умови для формування й задоволення таких найважливіших у сфері музичної діяльності духовних потреб людини: потреба у вираженні своїх почуттів думок, оцінок щодо музичного мистецтва й життя; потреба в прояві своїх художніх здібностей, знань, умінь, навичок; потреба в отриманні чуттєвої й розумової інформації про музичне мистецтво й життя від педагога-керівника та учасників спільної діяльності, у досягненні нових і вдосконаленні наявних музичних знань, умінь, навичок, збагаченні свого музичного, художнього і, в широкому сенсі, життєвого досвіду. Присвячуючи себе колективному виконанню, майбутній педагог повинен повною мірою усвідомлювати всю складність і відповідальність обраного ним шляху служіння Музиці, що виявляється в здатності супідрядності свого творчого „я” єдиному „ми” колективу й підлеглості виконавській волі диригента.

Кожен вид колективної музично-виконавської діяльності має свої особливості, які відрізняють його від інших видів. Наприклад, якщо хоровий спів не вимагає особливо видатних голосових даних від кожного учасника колективу, оскільки навчання йде в основному в колективній формі, то для участі в оркестрі обов'язковим є оволодіння певним рівнем гри на інструменті, яке вимагає попередніх індивідуальних занять. За межею сприйняття слухачів залишаються величезна самотійна робота музиканта оркестру із вивчення твору на своєму інструменті й години напруженої роботи з диригентом. Психологічна й фізична напруга під час репетицій і концертів не знімає з учасників обов'язку постійно

перебувати в належній виконавській формі й „відповідати” художнім завданням колективу. Тому щоденне й безперервне вдосконалення стає нормою життя кожного музиканта і всього колективу виконавців. Проте, самовдосконалення індивідуальної техніки не може бути єдиною метою діяльності оркестрантів. Узгодження власної партії з оркестровою групою або хоровою партією, як один із навичок ансамблевого виконання, уміння чути в звуковій партитурі гармонійне сполучення голосів, також не може бути виключно технічною проблемою. Основою цих умінь повинні стати певний рівень вихованості естетичного смаку, розвинене почуття міри. Слід особливо підкреслити естетичну значущість різноманітних засобів і способів комунікації, використовуваних у процесі творчого спілкування, до яких належать мовні інтонації, міміка, вираз обличчя, жести, візуальний контакт і т. п., особливо у відносинах між диригентом і музикантами оркестру, хору, учасниками оперного спектаклю.

Творче спілкування в процесі спільного виконання музики не обмежується однобічно спрямованим впливом диригента на колектив. Єдиний музичний образ, створюваний спільно, виявляється однаково переконливим як для диригента, так і для музикантів. Завдяки освоєнню й виконанню поставлених перед колективом художніх і технологічних завдань, налагоджується зворотний зв'язок – від музикантів до диригента, заснована на їх творчій ініціативі та емоційно-психологічному проникненні у світ виконуваної музики. Керівник творчого колективу мусить досконально, „з середини” знати природу творчої діяльності, відчувати найтонші нюанси професії музиканта, розуміти кожного учасника, поважати індивідуальність і водночас усвідомлювати особливості колективної психології творчого об'єднання. Народний артист України, професор Д. Остапенко, характеризуючи оперу як складний організм, де поєднані всі види мистецтва, серед основних умов її успішного існування підкреслює важливість уміння керівника аналізувати психологічний клімат і зберігати цілісність колективу, управляти професійно, толерантно й водночас вимогливо, цінувати людей, надаючи кожному артистові шанс реалізуватися [1, с. 6-7].

Таким чином, формуючи в собі інтегральну готовність до музично-педагогічної діяльності, майбутні вчителі повинні усвідомлювати основну мету педагога, який керує музично-виконавським колективом. Ця мета полягає в тому, щоб кожен учасник відчував себе відповідальним за естетичну цінність і художню цілісність образу спільно виконуваного й сприйманого слухачами твору. А для цього кожному студенту необхідні високий рівень професійної музично-теоретичної обізнаності й отримання практично-діяльного досвіду музично-виконавської майстерності, яка досягається, насамперед, посиленням особистої естетично-самовиховної активності.

Список використаної літератури

1. Велика до музики любов / Розмову з генеральним директором Національної філармонії України, нар арт України, професором Дмитром Остапенком з нагоди його 65-річчя вела Н. Семененко // «Культура і життя», 4 листопада 2011. – №44. – С. 6-7. **2. Ержемский Г. Л.** Психология дирижирования: Некоторые вопросы исполнительства и творческого взаимодействия дирижера с музыкальным коллективом / Г. Л. Ержемский. – М. : Музыка, 1988. – 78 с. **3. Мещеряков Б. Г.** Большой психологический словарь / Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. – М. : Прайм-Еврознак, 2003. – 672 с. **4. Силантьева И. И., Клименко Ю. Г.** Актер и его Alter Ego : научно-худож. изд. / И. И. Силантьева, Ю. Г. Клименко. – М. : Грааль, 2009. – 564 с. **5. Эстетика** : Словарь / [под общ. ред. А. А. Беляева и др.] – М. : Политиздат, 1989. – 447 с.

Дрепина О. Б. Творче спілкування в процесі діяльності музично-виконавського колективу як засіб активізації естетичного самовиховання студентів

У статті розглядається проблема активізації естетичного самовиховання студентів під впливом творчого спілкування в процесі діяльності музично-виконавського колективу; дається обґрунтування значущості внесення комунікативно-діяльнісного компонента в естетичне самовиховання майбутнього музиканта-педагога та необхідності подальшого пошуку шляхів підвищення ефективності й результативності естетичного самовиховання в умовах навчально-виховного процесу педагогічного університету.

Ключові слова: естетичне самовиховання, творче спілкування, процес діяльності музично-виконавського колективу.

Дрепина О. Б. Творческое общение в процессе деятельности музыкально-исполнительского коллектива как средство активизации эстетического самовоспитания студентов

В статье рассматривается проблема активизации эстетического самовоспитания студентов под влиянием творческого общения в процессе деятельности музыкально-исполнительского коллектива; дается обоснование значимости внесения коммуникативно-деятельностного компонента в эстетическое самовоспитание будущего музыканта-педагога и необходимости дальнейшего поиска путей повышения эффективности и результативности эстетического самовоспитания в условиях учебно-воспитательного процесса педагогического университета.

Ключевые слова: эстетическое самовоспитание, творческое общение, процесс деятельности музыкально-исполнительского коллектива.

Drepina O. The Creative Contact in the Process of the Activity of the Music-Performative Collective as Means of Activization of Aesthetic Self-Education of Students

The article considers the problem of aesthetic self-education of the studentic youth in the collective music-performative activity. The author proves the importance of formation of aesthetic abilities for teachers to be in the process of self-realization by meanses of music art and consider the performative culture as one of aspects of high developed personality.

Key words: aesthetic self-education, creative contact, process of the activity of the music-performative collective.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2013 р.

Прийнято до друку 31.05.2013 р.

Рецензент: к. п. н. Кулдиркаєва О. В.

УДК 378.011.3-051:78

О. В. Кулдиркаєва

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ
У КОНТЕКСТІ ПОГЛИБЛЕННЯ
ХУДОЖНЬО-ЕВТЕТИЧНОГО ДОСВІДУ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)**

Сучасна соціокультурна ситуація в суспільстві, що характеризується ускладненням інформаційного простору, домінуванням візуальної культури у сфері комунікації, бурхливим розвитком індустрії розваг, становленням арт-ринку та системи арт-менеджменту, включенням молоді в спілкування у соціальних мережах з домінантою на культурно-видовищну сферу, появою нових форм художньо-творчої комунікації (флеш-моб, перфоменс та ін.), зумовлює необхідність підготовки майбутнього вчителя музики до організації навчально-виховного процесу в закладах освіти різного рівня з використанням сучасних технологій арт-менеджменту.

Аналіз різних підходів до сутності поняття „арт-менеджмент” дозволив визначити, що арт-менеджмент – це професійне управління процесом створення художніх цінностей (матеріальних і духовних), просування на ринок культурних послуг результатів творчої діяльності авторів, режисерів, виконавців та організаційних зусиль колективу організації (продюсерського центру, фірми) (Г. Новикова) [3, с.56].

До провідних технологій арт-менеджменту дослідники (К. Жданова, Ф. Колбер, О. Командишко, С. Корнеєва, Ф. Котлер, Г. Новикова, Г. Тульчинський, А. Якупов та ін.) зараховують просування арт-продукту; концертне адміністрування; інформаційну підтримку арт-продукту й творчої діяльності виконавця (організація та ведення рекламних